

LEKKER LEZEN

Ruud Kraaijeveld

Lessen bij vijftien jeugdboeken voor het voortgezet onderwijs

LEMNISCAAT

Voorwoord

In deze map treft u volledig uitgewerkte lessen aan bij vijftien jeugdboeken uit het Lemniscaatfonds. Ze zijn uitgetest door verschillende docenten op diverse scholen. U kunt ze direct toepassen in de klas, zonder dat het u veel tijdrovende voorbereiding kost. In de toelichting bij elke les staat in welk schooltype en in welke klas u het materiaal kunt gebruiken.

Elke les heeft dezelfde opbouw:
toelichting voor de docent(e)
informatie over de jeugdboekenauteur
één of meer fragmenten uit het jeugdboek
vragen en opdrachten bij de fragmenten en het boek

De lessen kunnen meestal in één lesuur uitgevoerd worden. Na een korte introductie gaan de leerlingen aan de slag met het lezen van het fragment en het beantwoorden van de vragen. U kunt de betreffende pagina's uitnemen en voor uw leerlingen kopiëren. Aan het eind van de les rondt u het werken met het boek af door kort terug te kijken op de werkzaamheden en/of door nog een fragment voor te lezen.

Naast vragen over de fragmenten zijn ook opdrachten gegeven die wat meer tijd, inspanning en creativiteit vragen. Vaak zijn dit schrijfopdrachten naar aanleiding van het fragment. De leerlingen kunnen hierbij een eigen keuze maken, maar het is ook mogelijk dat de docent(e) de opdrachten onder de leerlingen verdeelt. Dit onderdeel is bestemd voor aansluitende lessen.

Bij het onderdeel 'Eigen onderzoek doen' worden de leerlingen uitgenodigd zelfstandig een vrij complexe taak uit te voeren. Een deel van dit werk zal in de eigen tijd van de leerling moeten gebeuren of in een keuzewerktijdruimte op school.

De vragen en opdrachten sluiten direct aan bij de eindtermen en kerndoelen van het onderdeel lezen/fictie, zoals deze in de onderwijsprogramma's voor het basis- en voortgezet onderwijs zijn vastgelegd. Bij alle lessen is een lijst met andere titels van de auteur en boeken met een soortgelijk thema opgenomen. Niet al deze boeken zijn nog in de boekhandel verkrijgbaar, maar in een goed gesorteerde bibliotheek zult u de titels waarschijnlijk wel vinden.

Ik hoop dat u en uw leerlingen met veel plezier op ontdekkingsstocht gaan in de wereld van het jeugdboek!

Ruud Kraaijeveld

Inhoud

4	Anke Kranendonk <i>Ik word nooit normaal</i>
14	Anke de Vries <i>Blauwe plekken</i>
24	Ineke Holtwijk <i>Engelen van het asfalt</i>
32	Louis Sachar <i>Gaten</i>
42	Annika Thor <i>Een eiland in zee</i>
54	Thea Beckman <i>Vrijgevochten</i>
64	Lieneke Dijkzeul <i>Kortsluiting</i>
76	Simone van der Vlugt <i>De guillotine</i>
85	Suzanne Fisher Staples <i>Noodweer</i>
97	Evert Hartman <i>De vloek van Polyfemos</i>
109	Alice Mead <i>Gebrandmerkt</i>
119	Kjersti Scheen <i>Maanmeisje</i>
129	Unni Lindell <i>De zuigzoen</i>
139	Per Nilsson <i>De geur van Melisse</i>
151	Cynthia Voigt <i>Met het mes op tafel</i>

Anke Kranendonk *Ik word nooit normaal*

Toelichting voor de docent(e)

De les is geschikt voor leerlingen in groep acht (aan het eind ervan) en in de brugklas (in het begin daarvan) van alle schooltypen. De introductie, het lezen van de fragmenten en het beantwoorden van de vragen vergen één lesuur. De schrijf- en onderzoeksopdrachten zijn bestemd voor aansluitende lessen.

A Introductie

- U laat het omslag zien en de leerlingen daarop kort reageren: wat zie je, wat zegt dat misschien over de inhoud. Nadrukkelijk wijzen op het bh'tje (dat speelt in de te lezen fragmenten een grote rol) en het gesprek proberen te leiden in de richting van de grote verschillen tussen meisjes op die leeftijd.
- Wat voor verhaal verwacht je bij deze titel?
- Daarna vraagt u (afhankelijk van het schooltype waarin u de les geeft) hoe zij de overgang naar het voortgezet onderwijs hebben beleefd of wat ze ervan verwachten. Wat is ervan uitgekomen?
- Was je zenuwachtig? Waarvoor?
- Is het een grote stap in je leven?

B Uitvoering

De leerlingen lezen de fragmenten individueel of in groepen. Daarna beantwoorden zij de vragen in groepjes. De antwoorden worden klassikaal bediscussieerd.

De opdrachten kunt u als huiswerk geven of in een volgende les laten uitvoeren. U kunt de leerlingen vrij laten kiezen of de opdrachten verdelen. De uitgewerkte opdrachten worden in de klas op het prikbord opgehangen, een deel door de leerlingen gepresenteerd.

De onderzoeksopdrachten vragen veel tijd en zijn vrij pittig. U kunt enkele individuele leerlingen of enkele groepen zo'n opdracht geven en een datum vaststellen waarop zij het werk moeten inleveren en presenteren aan de rest van de klas.

C Afronding

U kunt de les afsluiten door een fragment voor te lezen, bijvoorbeeld blz. 107-113.

Over Anke Kranendonk

Anke Kranendonk werd in 1959 in Baarn geboren. Na de middelbare school gaf ze enkele jaren sportles op scholen en verenigingen. Ze kwam er echter achter dat toneelspelen en zingen haar

meer aanspraken dan sportles geven. Ze werkte mee aan verschillende toneel- en televisieproducties. Inmiddels heeft ze haar eigen theatergroep, 'Lieve Jan', waarmee ze optreedt op scholen en in theaters. Daarnaast geeft ze les op de Amsterdamse Theater-academie.

Nadat ze eerst wat korte verhalen had geschreven voor een kindertijdschrift, debuteerde ze in 1993 als schrijfster met *Van huilen krijg je dorst*. Daarna verschenen *Hoe gaat het? Goed* (1997), *Ik word nooit normaal* (1998) en *Vriend!* (2000).

Anke Kranendonk neemt nogal eens zware onderwerpen voor haar boeken (dood, ongeneeslijk ziek, dementie), maar verpakt die in heel toegankelijk en ogenschijnlijk luchtig vertelde verhalen vol humor. De ondertoon is echter altijd heel serieus en zet de lezer aan tot denken. Haar verhalen staan dicht bij de lezer, want veel gedachten en gevoelens zijn zeer herkenbaar. De schrijfster is opmerkelijk goed in staat zich te verplaatsen in de gedachtenwereld van leerlingen in de hoogste groep van de basisschool en de brugklas van het voortgezet onderwijs. Ze hanteert een eenvoudige taal, waardoor haar verhalen makkelijk gelezen kunnen worden door grote groepen leerlingen.

Voor *Hoe gaat het? Goed*, dat over aids gaat, kreeg ze een eervolle vermelding van de Unesco-boekenjury. *Ik word nooit normaal* werd in 1999 opgenomen in de kerntitels van de Jonge Jury. Marleen Colpin noemde dit boek in *Leesidee* 'leuk en origineel', een boek 'waarin prille tieners ongetwijfeld veel zullen herkennen.' Rob van Veen noemde de passages over de hechte relatie van Anne met haar oma in *Jeugdliteratuur in de basisvorming* 'indrukwekkend en ontroerend'.

Boeken van Anke Kranendonk

Van huilen krijg je dorst (1993)

Hoe gaat het? Goed (1997)

Eervolle vermelding Unescoprijs voor jeugdliteratuur

Ik word nooit normaal (1998)

Vriend! (2000)

Meer achtergrondinformatie:

Andere lessen en aanvullende informatie in *Handleiding voor de Jonge Jury 2000* (CPNB) en het tijdschrift *Jeugdliteratuur in de basisvorming* (Biblion; ook in boekvorm gebundeld en op cdrom, Biblion 2001).

De fragmenten

Lees de onderstaande fragmenten en beantwoord daarna de vragen.

Fragment 1 – Anne zit in groep 8. Het schooljaar is bijna ten einde

Ik plof op mijn bed. Wat is dat toch, dat gedoe in mijn hoofd? Waarom krijg ik het niet te pakken?

Kijk recht voor je uit. Schuif dan je beide wijsvingers vlak voor je ogen langzaam naar elkaar toe. Er komt een soort worstje tussen je vingers. Maar als je dat worstje wil pakken, dan is het weg. Dat ben ik. Dat is die stem.

Ik spring op en loop rond. Ik sta recht voor de spiegel en zie niks. Maar met mijn vingers voel

ik de steentjes. Ze doen zeer. Ik loop heen en weer en kijk naar beneden. Mijn T-shirt gaat al wel op en neer. Zou het daardoor komen?

De anderen zijn al echte vrouwen, die kunnen zich gedragen. Janneke heeft cup B of zoiets. Is ook al ongesteld. Die meiden staan altijd te smoezen op het plein. Over bloed en bh's. Ik weet van niks en ik zeg niks. Ze zijn zo tuttig, ze doen alsof ze volwassen zijn. Ik vind het dom geklets. Geef mij maar een bal om achteraan te rennen, dan pieker ik niet zo.

Was ik maar lang, en gewoon.

Laura is de volgende dag nog steeds ziek. Ik pak mijn tas en gymtas en ga naar school. Lekker om alleen te zijn. Als het zo blijft, gaat het goed.

'Hoi.'

Ik hoor het. Leo. Ik draai me snel om. Er is niemand bij, alleen zijn broer. Was ik maar eerder van huis gegaan, of later. Was Laura maar beter.

We lopen met zijn drieën de straat uit, steken over en komen langs het huis.

Het is alsof een zuigende kracht me meesleekt. En ik begin. Ik sluip het grindpaadje op, loop langs het raam. Het is donker binnen, zoals altijd. Ik loop naar de voordeur, kijk door de brievenbus. Daar staat die oude heks, in het zwart gekleed, rug naar me toe.

'Boe!' gil ik keihard.

De vrouw schrikt, ik hoor iets kapotvallen. Op dat moment bonkt Leo op de ruit.

'Ga weg!' gilt het oude mens met haar knerpstem.

Stom wijf, denk ik. Schrik je nou nog steeds van ons? Je weet toch zo langzamerhand dat we komen.

'Heks!' gil ik door de brievenbus. Mijn hart bonkt. Straks komt ze naar buiten, of is er iemand binnen die haar helpt en die nu de politie belt.

Eric gooit stenen tegen het raam.

'Je huis fikt!'

Leo schuift een kartonnetje met een drol door de brievenbus. Het oude mens kermt.

Plotseling hoor ik gestommel bij de deur.

'Wegwezen,' sis ik.

We rennen het pad af, de straat uit. We stoppen pas als we vlak bij school zijn.

In de klas merk ik dat ik alleen mijn tas bij me heb. Je bent echt gestoord. Waarom doe je dit? Stel dat het oma was. Ja maar het is oma niet. Zij zou niet zo dom reageren. Hoe durf je, vals kind, bij zo'n oud mens, dat nauwelijks meer kan lopen.

En nu? Mijn gymtas ligt natuurlijk op haar pad. Die heeft ze nu opgeraapt en mee naar binnen genomen. Eindelijk bewijsmateriaal.

Goed nadenken. Heb ik hem thuis laten liggen? Onderweg verloren? Op het schoolplein? Had ik hem nog vast toen ik het pad opging?

Wat moet ik doen? Ik kan er het beste nu meteen heen gaan. Ik zeg gewoon tegen de meester dat ik niet goed geworden ben, dat ik naar huis wil.

En dan? Niet naar huis gaan? Als mijn moeder dat hoort?

En als de tas niet op het pad ligt. Wat dan? Aanbellen?

'Dag mevrouw, ik kom mijn verontschuldigingen aanbieden, ik zal het nooit meer doen.'

'Dat is aardig van je, kom maar binnen.'

Het stinkt binnen. Er staat iets aan te branden.

'Zal ik in het vervolg boodschappen doen?'

'Graag, fijn.'

Maar zo gaat het niet.

'Nu heb ik je.' Ze grijpt me bij mijn arm en trekt me naar binnen. 'Hoe heet je?'

Ze draait meteen het nummer van de politie. Of ze stopt me in een hok en doet de deur op slot.

Niemand die ooit meer iets van me hoort. Samen gaan we dood.

Mijn keel gaat dicht, mijn hoofd wordt vol, mijn handen tintelen.

'Anne,' hoor ik van ver.

'Voel je je niet goed?'

'Nee meneer, mag ik naar huis?'

'Ja hoor. Wil je dat er iemand met je meegaat?'

'Neel!'

'Echt niet?'

'Het gaat wel.'

Zo beheerst mogelijk loop ik de klas uit. Buiten ga ik rennen. Vlak voor de fabriek rem ik wat af, maar loop wel door. De oude vrouw staat niet voor het raam.

Dáár ligt de tas, vlakbij de deur. Ik kijk nog eens om me heen, naar het raam, de deur. Heel voorzichtig loop ik het pad op, grijp mijn gymspullen en hol weg.

En nu doe ik het nooit meer.

Ik zit bijna op de Middelbare School, en daar doe je normaal. Dat kan gelukkig, want ik kom niet meer langs haar huis. En op het lyceum zitten vast niet van die nare jongens als Leo en zijn dikke broer.

Vanaf dit moment gedraag ik me niet meer als een basisschool kind.

Dit soort dom gedoe hoort niet meer bij me.

Dit soort dom gedoe hoort niet meer bij me.

Dit soort dom gedoe hoort niet meer bij me.

Fragment 2 – Vlak voordat Anne naar de middelbare school gaat, koopt ze samen met haar oma, met wie ze een heel nauwe band heeft, nieuwe kleren. Als oma die dag nieuwe bh's koopt, besluit Anne de volgende dag ook naar die winkel te gaan.

Ik sta voor de spiegel. Van voren zie je haast niks. Ik draai me opzij. Ik heb echt borsten. Een beetje springen. Ja, ze bewegen.

Zal ik mama vragen om mee te gaan? Of oma? Nee oma niet, die is al mee geweest. Mijn moeder dan. Waarom vraag ik haar niet? Het is toch gewoon? Iedereen moet er toch een. Ik moet gewoon naar beneden lopen en zeggen: 'Mam, ik heb een bh nodig.' Ze vond mijn kleren ook leuk.

Of moet ik dat met Janneke doen? Ik moet er niet aan denken.

Ik tel mijn geld. Genoeg voor een bh.

De volgende dag ga ik terug naar Hunkemöller. Ik ben nog niet binnen, of de verkoopster komt alweer naar me toe.

'Dat is snel. Vertel het maar.'

'Een bh graag.'

'Dat dacht ik al, ik vond al dat je er echt aan toe was. Je maat weet je zeker niet, hè? Loop maar even met me mee.'

Ik ga met haar mee tot halverwege de zaak. Daar stopt ze, draait zich om en trekt tegelijkertijd de centimeter van haar nek.

‘Doe je armen maar omhoog.’
Hier sta ik, met opgeheven armen recht in haar borsten te kijken. Ik staar maar naar het plafond.
Hoort dit er ook bij? Ik heb nog nooit zo dicht op iemand gestaan.
‘65 AA.’
Ze grist een paar bh’s uit de schappen en geeft ze aan mij. ‘Ga daar maar even passen.’ Ik krijg een duwtje in mijn rug, en sta al bijna in de paskamer. Deur op slot. Ik trek mijn T-shirt uit en doe een bh aan. Precies zoals ik mijn moeder heb zien doen. Achterstevoren, haakjes vast, omdraaien, bandjes om de schouders. Het lijkt wel een harnas.
Ik trek mijn T-shirt aan. Ik kijk. Wat een bulten ineens. Ik kijk van opzij. Is het mooi? Vind ik het leuk? Ik probeer die met kant. Die is wel mooi. Hij zit ook lekker. Of ga ik er al aan wennen?
Er wordt op de deur geklopt. ‘Lukt het? Laat eens zien?’
De verkoopster staat voor mijn neus.
En daarachter staat Janneke. Ze kijkt me stralend aan.
‘Koop jij ook bh’s?’ krijst ze door de winkel.
Nee, niet nu.
Zonder te vragen graait de verkoopster in mijn bh. Met razendsnelle vingers duwt ze mijn borsten op hun plek. Ze zit zomaar aan me!
‘Je kunt beter niet met dit behaasje beginnen. Die geeft te weinig steun, en je borsten moeten zich nog ontwikkelen, hè. Ik heb hier een betere voor je.’
Ze laat me een groene zien. Heel lelijk.
‘Pas deze maar eens.’
Ik wacht totdat de vrouw weggaat. Ze gaat niet. Dus ik moet wel.
‘Die zit beter. Zullen we die dan maar doen?’
Ik knik van ja. Ik bedoel NEE!
‘Hou hem maar meteen aan, ik knip de kaartjes er wel af.’
Ik laat het me gebeuren. Ik trek mijn T-shirt weer aan. De verkoopster loopt al naar de kassa. Ik kijk snel door de winkel, maar zie geen Janneke, wel haar moeder. Vlug loop ik naar de kassa en betaal.
‘Gefeliciteerd hoor, met je eerste bh!’ De stem schalt door de winkel en echoot nog na als ik buiten sta.
Ik loop. Iedereen kijkt naar me. Iedereen ziet mijn grote volle borsten. Ik loop de Hema binnen en ga naar de wc. Deur op slot. Ik peuter achter op mijn rug de bh los.
Vuilnisbak open, weg.

Fragment 3 – Kort daarna begint het nieuwe schooljaar. De eerste dagen zijn nog wat onwennig, maar al gauw heeft Anne het enorm naar haar zin. Op één van de laatste mooie dagen van het jaar gaat ze zwemmen met Koen, die bij haar in de straat woont.

Koen staat al te wachten voor zijn huis.
‘Hoi.’
‘Hoi.’
‘Zullen we?’
‘Ja, ik fiets al.’
‘Hoe vind je het op school?’
Echt wat voor Koen om dat als eerste te vragen.

‘Gaaf wel.’
‘Zitten die meiden bij jou in de klas?’
‘Ja.’
‘Waarom fiets je niet met ons mee?’
Wat een vraag. Wat moet ik daar nou mee? Zou ik dat zomaar kunnen doen? Dan fietst Karin alleen.
‘Naaaa,’ zeg ik. ‘Weet ik nog niet.’
‘Zie maar, we vertrekken in ieder geval om kwart voor acht vanaf het spoor. Wij zitten nu in de dependance. Lachen joh. Alleen gymnasium. Dat is ook wel leuk. Jij moet ook gym gaan doen, dat is echt het beste.’
‘Ik weet niet of ik talen zo leuk vind. Trouwens, ik ben nog maar net begonnen, ik zie wel.’
‘Aan gymnasium heb je later het meest, je kunt er alle kanten mee op.’
‘Hmmm.’
‘Maar je moet wel van het begin af aan goed leren.’
‘Wat zit jij te drammen zeg! Misschien ga ik wel naar de huishoudschool. Weet ik veel. Mijn moeder deed gymnasium, mijn vader deed ook iets. En wat doen ze nu? Werken, werken, werken, wat is dát leuk! En wat zijn ze leuk. Wat hebben ze een lol. Dus.’
Stilte.
‘Sorry,’ zegt Koen zacht voor zich uit.
Wat ben ik soms een kreng zeg.

In het zwembad gaan we ieder een kant op. Ik kleed me zo snel als ik kan om en ren naar het water. Te laat! Ik duik naar Koen toe en glijd vlak voor hem naar boven. Ik sproei een mond vol water in zijn gezicht en sla mijn armen om hem heen. ‘Ik ga nooit meer naar school. Ik kraak een bank, koop een zwembad en blijf er voor altijd in liggen.’
‘Magnifiek!’ lacht Koen en we doen wie het eerst bij het trapje is.

We zwemmen tot we rimpelvingers krijgen en gaan op onze handdoeken in het gras liggen.
‘Zal ik wat halen?’ vraagt Koen. ‘Wat wil je?’
‘Cola, en een dennenkoek,’ lach ik.
‘Zouden ze die nog hebben? Die kregen we met afzwemmen, hè?’
‘Met een banaan.’
Ik kijk hoe Koen wegloupt. Hij heeft een beetje haren op zijn benen.
Hij komt snel terug met koeken en cola. Het suiker glinstert nog net zo als vroeger. Koen gaat zitten, trekt het colablikje open, en drinkt. Er komen twee meisjes aangelopen, hun lange benen schuiven voorbij.
‘Hoi,’ zegt één van de twee en ze zwaait sierlijk haar haar naar achteren.
‘Wie is dat?’
‘Barbara, ken ik van school.’
Ik eet mijn koek. Er komt een clubje meisjes aan. Allemaal bikini’s. Lang, dun, met borsten uit het bovenstukje.
‘Hallo,’ giechelen ze naar Koen.
‘Hoi,’ zegt Koen.
‘Ben je hier al lang?’ giechelt een meisje.
‘Zo snel als de tijd verstrijkt.’
De meisjes proesten het uit. Dit zouden Marion en Janneke ook kunnen doen. De meisjes zeggen niets, maar smoezen, giechelen en draaien met hun lijven.

‘Dàg, als je zin hebt? Wij liggen daar. Je mag er wel bij komen hoor.’ Proestend lopen ze verder.

Ik heb niet zo’n bikini, ook geen lange benen. En helemaal geen borsten. De dennenkoek smaakt niet meer naar vroeger. Ik kijk naar Koen. Hij drinkt en eet gewoon.

Alles is ineens anders. Het zwembad, het grasveld, mijn handdoek, zwempak, de dennenkoek.

Ik wil naar huis.

Fragment 4 – Op school verlopen de meeste lessen rustig en overzichtelijk, maar sommige docenten hebben moeite met orde houden.

Ik kan het niet laten. Steeds zeg ik tegen mezelf: niet doen. Maar het gaat zo gemakkelijk. Deze juf moet gewoon geplaagd worden. Ze lokt het uit. Als zij niet van tevoren het hele bord vol zou schrijven, ons de opdracht geeft het over te schrijven, en er dan zelf vóór gaat staan met het boek dubbelgevouwen in haar knuisten, dan zou er niks aan de hand zijn.

Maar ze staat daar als een lange pilaar. Dus vraag ik elke minuut: ‘Juf, kunt u een stukje opzij?’

Zo schuift ze heen en weer en dat vind ik grappig. Zij moet geen aardrijkskunde geven, zij moet het weer bij het journaal presenteren. Dan zou heel Nederland plezier hebben. Voor de les komt Harold naar me toe.

‘Lok jij Tomaat uit de klas, dan verhangen wij de kaarten.’

Ik loop de klas in, en ga meteen naar Tomaat.

‘Juf, er is telefoon voor u, beneden in de lerarenkamer. Of u wilt komen.’

En daar gaat Tomaat. Dat is alles. Ze vraagt niet eens wat er aan de hand is, ze gaat gewoon.

Ik ga op de uitkijk staan. Vliegensvlug verhangen de langsten uit de klas de landkaarten. Tomaat komt terug, zonder iets te zeggen. Ze pakt haar boek en gaat voor het bord staan. ‘Hoofdstuk 4 Sovjet Unie.’

Ze trekt een kaart uit het hok.

‘Zoals jullie kunnen zien, is Rusland een onderdeel...’

‘Ik zie niks,’ zegt Max.

Tomaat kijkt op en ziet de achterkant van de kaart. Ze wordt knalrood. En in plaats dat ze de kaart gewoon weer terugschuift, pakt ze de stok met de spijker, tilt de kaart van het haakje, en draait hem om. Het gaat langzaam.

Dan gaat ze verder met haar verhaal. Na een tijdje schuift ze de kaart terug, en pakt de volgende.

Amerika.

‘Juffie, juffie toch,’ zegt Dick.

Weer pakt ze de stok.

‘Hoe rooier, hoe rijper,’ giechelt Harold.

Deze keer lukt het haar niet om de kaart van het haakje te krijgen.

‘Ik heb het koordje dubbel om het haakje gedraaid,’ fluistert Harold.

Nu is het echt chaos. Propjes vliegen naar het achterwerk van Tomaat. Vliegtuigen, elastiekjes. En Tomaat gaat maar door. Ze pakt een krukje, gaat erop staan. Ze peutert en friemelt aan het koordje. De kruk wiebelt en Tomaat valt op de grond.

Even is het stil in de klas, dan zweven er alweer vliegtuigen door het lokaal.

‘Moet je maar niet zo dom doen,’ roep ik.
‘Toch niet zo lenig als ik dacht,’ lacht Harold.
De bel gaat. Iedereen pakt zijn spullen, en loopt naar buiten. Tomaat ligt nog steeds op de grond. Moet ik naar haar toe gaan?
Dit is toch zielig? Ik pak mijn tas en loop met de anderen mee naar buiten.

Bij wiskunde durft niemand iets te doen. Nooit, maar nu helemaal niet. Meneer de Graaf is klein en astmatisch, zijn hoofd staat bijna vóór zijn romp, zodat zijn rug een bochel lijkt. Hij heeft kleine, scheve, gele tanden. Hij stinkt uit zijn mond, en hij hijgt na iedere zin, zodat je denkt dat hij een aanval krijgt. Ook heeft hij een achterlijk hoog stemmetje. De klas is snel gaan zitten, de Graaf trekt de deur stevig achter zich dicht. Hij loopt naar zijn tafel, en zegt: ‘blz 14, som 3, Harold wat is de uitkomst? Kom maar voor het bord.’
Zou hij het al weten van Tomaat?
Harold staat op, loopt naar voren, pakt een krijtje en gaat rekenen. Halverwege stopt hij, hij komt er niet uit. De Graaf loopt met zijn malle tred naar Harold toe, houdt zijn hand open. Harold legt het krijtje erin.
‘Dank je wel Harold, je kunt gaan zitten.’
Harold gaat zitten. De spanning is om te snijden. De Graaf legt de som uit. Hijg Hijg Hijg. Volgende som.
Hoe zou het met Tomaat zijn? Zou ze er nog liggen? Waarom stond ze niet op? Ligt ze in coma? Is ze dood? Ach, stel je niet aan.
‘Anne!!’
Waar ben ik?
‘Wat ben je aan het dromen, dit is de derde keer dat ik je naam roep. Weet jij de uitkomst?’
‘Nee.’ Ik heb niet eens gekeken.

We rijden weer met elkaar naar huis. Karin, Janneke en Marion fietsen naast elkaar en leuteren. Waarom doe ik zo kinderachtig? Waarom laat ik Tomaat vallen? Waarom laat ik me meetrokken door die jongens?
We moeten een klassenvertegenwoordiger kiezen. Wie zal ik kiezen? Harold? Dick? Nee, ze hebben een grote bek, maar meer is het niet. Ik moet iemand kiezen die stil is en nadenkt, die kan organiseren, die wijs is. Wie is er wijs bij mij in de klas? Niemand. Hoe moet het dan? Waarom maak ik hier ook al weer een probleem van? Is het zo moeilijk om iemand te kiezen? Waarom dreunt het maar door in mijn hoofd?
STOP!
Ik heb nog steeds geen bh. Ik wil er nu echt wel een. Hoe moet ik dat doen? Alleen gaan en me weer een verkeerde in mijn handen laten drukken? Oma mee?
Ik ben ook nog niet ongesteld. Is dat raar? Ben ik nou zo laat, of zijn die anderen zo vroeg. Zou Karin het al zijn? Vast wel. Misschien is zij het haar hele leven al.

Oma doet niet open. Ik bel nog een keer. Er klinkt gestommel. Het stinkt dwars door de deur heen naar aangebrande melk.
‘Oma!’
‘Ja, ja, ik kom.’
De klink van de deur gaat naar beneden, maar de deur gaat niet open.
‘Wacht even,’ zegt oma. ‘Ik moet de sleutels pakken.’
Weer gestommel, het duurt lang.

Vragen bij de fragmenten

Bij fragment 1 en 2

- 1 Waarom vindt Anne dat ze aan een bh toe is?
- 2a Hoe voelt Anne zich in de lingeriewinkel? Licht je antwoord toe.
- 2b Waarom gooit Anne de bh in de vuilnisbak?

Bij fragment 3

- 3 Hoe komt het dat Anne het in het zwembad eerst leuk vindt, maar daarna plotseling naar huis wil?

Bij fragment 4

- 4a Welk grap halen de leerlingen uit bij Tomaat? Hoe loopt het af?
- 4b Heb je zelf wel eens iets leuks uitgehaald bij een leraar/lerares? Beschrijf die gebeurtenis.
- 5 Vind je dit een grappig verhaal of niet? Leg uit waarom en geef daarbij voorbeelden.
- 6 Wat zijn de belangrijkste gevoelens van Anne? Zijn die gevoelens herkenbaar of niet? Licht je antwoord toe.

Bij alle fragmenten

- 7 Lijkt Anne je een leuk meisje? Zou je bevriend met haar willen zijn? Waarom (niet)?
- 8a Soms doet Anne dingen die ze eigenlijk niet wil, maar die haast vanzelf gaan. Geef daarvan twee voorbeelden. Hoe voelt ze zich daarna?
- 8b Overkomt het jou ook wel eens dat je dingen doet zonder dat je het eigenlijk wilt?
- 9a Anne vindt dat haar vriendinnen en andere meisjes van haar leeftijd anders zijn dan zijzelf. In welke opzichten?
- 9b Zou Anne willen zijn als die andere meisjes? Leg uit.
- 10 Lijkt dit boek je meer iets voor meisjes dan voor jongens? Licht je mening toe.

Opgavetaken bij de fragmenten

Kies één van de volgende opdrachten

- 1 Leef je in Anne in en beschrijf een andere beleving van haar in de brugklas. Je mag iets vertellen wat je zelf hebt meegemaakt.
- 2 Stel je voor: Anne schrijft een brief aan haar nichtje in Australië. Ze vertelt daarin wat ze de afgelopen tijd heeft meegemaakt. Stel je goed voor hoe Anne is en schrijf die brief.
- 3 Stel je voor dat Anne een dagboek bijhoudt. Schrijf vier bladzijden uit haar dagboek: de avond na het pesten van de oude vrouw, de avond na het kopen van de bh, de avond na het zwembadbezoek met Koen en de avond na de grap met Tomaat. Stel je zo goed mogelijk voor hoe Anne zich op die momenten voelt.
- 4 Stel je voor dat Koen een dagboek bijhoudt. Hoe voelt hij zich? Schrijf een bladzijde uit zijn dagboek.
- 5 Schrijf een brief aan de schrijfster van het boek, Anke Kranendonk, waarin je vertelt wat je van de fragmenten vindt en waarom.

Eigen onderzoek doen

Kies één van de volgende onderzoeksopdrachten

- 1 Lees *Ik word nooit normaal* helemaal en schrijf daarna een opstel waarin je vertelt of de belevissen van Anne voor jou herkenbaar zijn of niet. Bespreek welke onderwerpen allemaal in het boek voorkomen en hoe ze met elkaar verbonden zijn. Geef voorbeelden uit het boek.
- 2 Lees *Ik word nooit normaal* helemaal. Schrijf daarna een verslag waarin je beschrijft hoe Anne zich in de loop van het verhaal gedraagt. Ga na hoe ze in het begin was, hoe ze aan het eind is en in welke opzichten ze veranderd is.
- 3 Lees *Ik word nooit normaal* helemaal en presenteer het boek in de klas. Je vertelt in het kort iets over de inhoud, leest drie leuke, bijzondere of gevoelige stukjes voor (elk stukje hoogstens een bladzijde) en geeft aan het eind je mening.
- 4 Lees *Ik word nooit normaal* en *Hoe gaat het? Goed* van Anke Kranendonk. Schrijf een verslag waarin je beide boeken met elkaar vergelijkt. Noem overeenkomsten en verschillen.
- 5 Lees *Ik word nooit normaal* en een ander boek over een meisje dat net in de brugklas zit (bijvoorbeeld *Wonderkinderen* van Thea Beckman). Schrijf een artikel voor de schoolkrant waarin je de twee boeken met elkaar vergelijkt.
- 6 Zoek twee boekbesprekingen op over *Ik word nooit normaal*. Noteer wat de meningen van de recensenten zijn en welke argumenten zij gebruiken. Geef daar commentaar op.

Andere boeken over belevissen op school

Thea Beckman, *Wonderkinderen*
Caja Cazemier, *De wereld van Ward*
Theo Engelen, *Schoolstrijd*
Pete Johnson, *Terreur op school*
Harm de Jonge, *Steenkuib is een rat*
Tineke Hendriks, *Knap stom!*
Paul van Loon, *Vampier in de school*
Carry Slee, *Spijt!*
Ulf Stark, *Doldwazen en druiloren*
Annika Thor, *Waarheid, durven of doen*
Willem van Toorn, *Rooie*
Cynthia Voigt, *Kwaaie meiden*
Jacques Vriens, *Meester Jaap*
Jacques Vriens, *En de groeten van groep acht*
Jacques Vriens, *Het achtste groepie tegen het soepie*
Anke de Vries, *Kladwerk*
Anke de Vries, *Blauwe plekken*